

держави. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 4. С. 130–136.
DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.20> (дата звернення: 12.04.2025).

Одержано 15.04.2025

Анастасія Валеріївна ВДОВ,

*здобувачка вищої освіти 2 курсу спеціальності 081 «Право»
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Анна Олександрівна ІЛЬІНА,

*викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ПРАВА ПОТЕРПІЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні на законодавчу базу захисту жертв домашнього насильства значний вплив мають міжнародні договори та конвенції, спрямовані на виключення такого насильства як порушення прав людини. Декларація ООН про викоринення насильства щодо жінок є основоположним документом, який не лише визнає домашнє насильство порушенням прав людини, але й закликає до створення ефективних правових і соціальних механізмів для боротьби з ним [1]. Ця декларація надихнула українське законодавство, наголошуючи на необхідності комплексних заходів для захисту жертв. Крім того, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок додатково посилює зобов'язання України щодо викоринення всіх форм дискримінації, включно з насильством у сім'ї, тим самим формуючи національну правову базу для забезпечення кращого захисту жертв [1]. Європейська конвенція з прав людини також відіграє вирішальну роль, оскільки вона гарантує захист від нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження та право на ефективний судовий захист, що безпосередньо приносить користь жертвам домашнього насильства, забезпечуючи їм доступ до правового захисту [1]. Крім того, Директива 2012/29/ЄС визначає мінімальні стандарти щодо прав та підтримки жертв злочинів, у тому числі тих, хто постраждав від домашнього насильства, таким чином узгоджуючи українське законодавство з ширшими європейськими стандартами захисту жертв [1]. Нарешті, Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством визначає основні принципи для держав-членів, включно з Україною,

щодо ухвалення ефективної політики, яка не лише захищає жертв, але й притягує до відповідальності винних, таким чином сприяючи комплексній державній політиці проти домашнього насильства [1]. Разом ці рамки створюють міцну правову структуру, спрямовану на захист жертв і забезпечення їх прав.

Взаємодія між законами, які регулюють положення про воєнний стан і положення про надзвичайні ситуації в Україні, є критично важливою для забезпечення стабільності держави та безпеки громадян під час криз. В умовах воєнного стану українська законодавча база дозволяє вносити значні зміни в державне управління, зокрема шляхом створення військових адміністрацій, які працюють безпосередньо з військовим командуванням для управління державними органами, відповідальними за захист від надзвичайних ситуацій. Ці структурні зміни створюють правову основу для посилення заходів цивільного захисту, як зазначено в Указі Президента, який може накласти додаткові обов'язки щодо захисту населення від надзвичайних ситуацій. Однак ці заходи завдають шкоди особистим свободам, з Президентом. Указ № 64/2022 дозволяє тимчасово обмежувати конституційні права, включаючи свободу пересування та недоторканність житла. Крім того, режим воєнного стану запроваджує спеціальні механізми примусового виконання, такі як призупинення трудових відносин і коригування судової юрисдикції, щоб сприяти правосуддю та підтримувати порядок. Важливо, що військові адміністрації наділені повноваженнями забезпечувати дотримання цих обмеження, які включають проведення перевірки документів і введення комендантської години. Навіть якщо ці закони адаптуються до нагальних потреб воєнного стану, вони повинні виконуватися відповідно до існуючих конституційних положень, спрямованих на баланс між вимогами національної безпеки та захистом громадянських свобод. Таким чином, взаємодія між воєнним станом і надзвичайними положеннями не тільки змінює структури управління, але й суттєво впливає на права особи під час національної кризи.

Жертви злочинів мають низку юридичних прав, призначених для захисту їхніх інтересів і забезпечення участі в кримінальному судочинстві. Центральне місце в цих правах займає право на захист від погроз або залякувань, пов'язаних із їхніми справами, що слугує вирішальною гарантією їх безпеки під час навігації в правовій системі [2]. Потерпілим також гарантується право бути поінформованим про свій статус протягом судового провадження, що сприяє їхньому відчуттю волі та участі в процесі [2]. Крім того, вони мають право на справедливе, поважне та гідне ставлення, що є важливим для створення сприятливого середовища, коли вони стикаються з наслідками свого досвіду [2]. На додаток до цих фундаментальних прав жертви мають право на реституцію, що дозволяє їм вимагати компенсації від тих, хто завдав їм шкоди, тим самим сприяючи почуттю

справедливості та закритості [2]. Вони також мають доступ до основних послуг, таких як консультування та програми підтримки, які можуть допомогти у їх одужанні у важкі часи [2]. Щоб ефективно орієнтуватися в складнощах системи кримінального правосуддя, жертви повинні бути проінформовані про свої права та наявні ресурси, щоб вони могли ефективно відстоювати свої інтереси [3]. Крім того, закони більшості штатів вимагають, щоб жертви отримували сповіщення про важливі події, пов'язані з їхніми справами, наприклад, дати судових засідань або угоди про визнання провини, хоча особливості можуть відрізнятися залежно від юрисдикції [3]. Така комунікація сприяє прозорості та дає можливість потерпілим продовжувати брати участь у судовому процесі. Крім того, жертви мають право надавати заяви про вплив на них, що дозволяє їм чітко висловити емоційний і психологічний вплив злочину на їхнє життя, що потенційно може вплинути на рішення щодо вироку та умовно-дострокового звільнення [3]. У сукупності ці права не тільки надають жертвам право голосу, але й забезпечують дотримання системи відповідальності, гарантуючи, що їхній досвід визнається в ширших рамках системи правосуддя.

Отже, правовий захист жертв домашнього насильства в Україні ґрунтується на поєднанні національного законодавства та міжнародних стандартів, що створює потужну правову основу для запобігання насильству, притягнення винних до відповідальності й підтримки постраждалих. Міжнародні документи, такі як Декларація ООН, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Європейська конвенція з прав людини та Стамбульська конвенція, стали орієнтирами для формування української політики у цій сфері. Водночас, правове регулювання в умовах надзвичайного стану чи воєнного часу створює унікальні виклики, коли баланс між захистом національної безпеки та збереженням прав людини потребує особливої уваги. Права жертв злочинів, включно з тими, хто постраждав від домашнього насильства, мають залишатися пріоритетом навіть в умовах криз, адже їх дотримання є мірилом справедливості та людяності в будь-якому суспільстві. Комплексний підхід до захисту жертв, що включає правову, соціальну та психологічну підтримку, є критично важливим для забезпечення ефективного правосуддя та недопущення повторного насильства.

Список бібліографічних посилань

1. Шаповал К.А. Міжнародні та європейські стандарти правосуддя у справах про домашнє насильство. Том 96 № 1 (2025): Закон і безпека. Харківський ун-т внутрішніх справ. 2025. 104-118 с. (дата звернення: 28.04.2025).

2. Шанель Санчес. Права жертв і допомога. URL: <https://openoregon.pressbooks.pub/ccj230/chapter/1-15-victim-rights/> (дата звернення: 28.04.2025).